

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

«Tasdiqlayman»

Namangan muhandislik-qurilish instituti
rektori Sh.T.Ergashev
2024 y.

NamMQI

O'quv-uslubiy boshqarma

№ PATENTSHUNOSLIK, LITSENZIYALASH VA SERTIFIKATLASH

fanining
«02» 07 20 24

LITSENZIYALASH VA SERTIFIKATLASH
fanining

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	700 000	Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi:	710000	Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi:	70710101	Kimyoviy texnologiya (noorganik moddalar texnologiyasi)

Namangan 2024 y

Fan/Modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS kreditlar
PLS2104	2024-2025	2	4
Fan/Modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	
majburiy	o'zbek	4	
1.	Fan nomi	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi	60	120
2.	<p>I. Fanning mazmuni.</p> <p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – magistratura bosqichidagi talabalarga intellektual mulk ob'yektlarining asosiy tushunchalari va ularni rasmiylashtirish yo'llari, litsenzilash va sertifikatlash turlari bo'yicha o'z mutaxassisliklariga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi – texnik yechimlarni patentga layoqatligini, intellektual mulk ob'yektlarining huquqiy muhofazasini va ularni amal qilishini hamda maxsulotlar asosida xizmat ko'rsatishni, litsenziyalash va sertifikatlashni o'rgatadi.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>1-mavzu. Patentshunosi, litsenziyalash va sertifikatlash fanining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Intellektual mulkning asosiy tushuncha va atamalari. Fanning maqsadi va vazifalari. Intellektual mulk ob'yektlari (IMO). Iqtisodiyotni rivojlantirishda inson omilining roli. Patent huquqining rivojlanish tarixi.</p> <p>2-mavzu. Intellektual mulk ob'yektlarini muhofazalash sohasidagi qonunchilik</p> <p>“Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar” to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Patent huquqining rivojlanish tarixi. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida intellektual mulkni O'zbekistonda muhofazalash. Muxofaza hujjatlarining turlari. Muxofaza muddatlari. Intellektual mulk ob'yektlarini muhofazalash sohasida xalqaro kooperatsiya Mualliflik huquqining amal qilish sohasi.</p> <p>3-mavzu. Ilmiy kashfiyotlar, uning ob'yektlari ehm uchun dastur va ma'lumot bazalari</p> <p>“Ixtirolar, foydali modellar va sonoat namunalari to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Ilmiy kashfiyotlar. Kashfiyot ob'yektlari. Kashfiyotni aniqlash tartiblari. Mualliflik huquqining buzilishi.</p>		

4-mavzu. Ixtironi patentlash

Ixtiro. Ixtiro ob'yektlari. Ixtirolarning patentga layoqatlik shartlari. Ixtirolarni patentlash. Ixtiroga patent olish uchun tuziladigan talabnoma xujjatlari tarkibi. Ixtiro tavsifi va ixtiro formulasi

5-mavzu. Sanoat namunalari patentlash

Sanoat namunalari. Sanoat namunasining patentga layoqatlik shartlari. Sanoat namunasiga talabnomalarning tuzilishi va patentlash tartibi. Sanoat tovar belgilarining turlari va ularga talabnoma tuzish.

6-mavzu. Intelektual mulkning noanoanaviy ob'yektlari. Seleksiya yutuqlari

O'zbekiston Respublikasini "Seleksiya yutuqlari to'g'risi"dagi Qonun va uning ahamiyati. Seleksiya yutuqlari. O'simlik va xayvonlar zotini muhofaza qiladigan ob'yektlar: klon, liniya, birinchi avlod duragayi va populyatsiyalar, zot ichidagi tiplar, zavod tipi, zavod liniyasi, oilalar, partenoklonlar, liniya va duragaylar.

7-mavzu. Integral mikrochizmalar topologiyasi

Integral mikrochizmalar topologiyasi. Integral mikrochizmalar topologiyasini huquqiy muhofazalashning o'ziga xos xususiyatlari, integral mikrochizmalar topologiyasini huquqiy muhofazalashning mezonlari.

8-mavzu. Patent axboroti manbalari

Patent axboroti manbalari va ahamiyati. Xalqaro patent tasnifi. Patent xijatlari bibliografiyasi. Patent axborotini qidirish usullari. Maolumatlar bazalari. Patent tadqiqotlari turlari. Patent tadqiqotlarini o'tkazish bosqichlari.

9-mavzu. Ixtirolarni xorijiy patentlash

Ixtirolarni xorijiy patentlash. Parij Konventsiyasi tadbirlari. Sanoat namunalari xalqaro deponentlash. Xalqaro talabnomalarga qo'yiladigan talablar. Tovar belgilarini xalqaro ro'yhatga olish. Ilmiy texnologik menjment va texnik ijodiyot. Yangi ixtirolarni yaratish usullari.

10-mavzu. Davlat Patent idorasi. Jahon patent tizimlari.

Patent idorasi bilan ish yuritish. Apeliatsiyalar. Butunjahon intellektual mlk tashkiloti. Yevropa patent idorasi. Yevropatentni olish. AQSH patent huquqining xususiyatlari. O'zbekiston patent tizimining shakllanishi. Respublika taraqqiyotining istiqbollari va vazifalari.

11-mavzu. Intelektual mulkni litsenziyalash

Litsenziya bitimini mohiyati va ularni tasniflash. Litsenziya predmeti, litsenziya turlari. Sof, yo'ldosh, qaytma, qarama-qarshi, majburiy, ochiq sublitsenziya. SHartnoma predmetlari. Litsenziya bitimini amal qilish muddati, nizalrni xal q qilish tartibi, arbitaj, bitimni bekor qilish shartlari, forsmojar holatlar. Litsenziya to'lovlarining shakllari.

12-mavzu. Standartlashtirishning O'zbekistonda tashkillashtirilishi

Standartlashtirishning O'zbekistonda tashkillashtirilishi. O'zbekiston davlat standartlarini ishlab chiqish, joriy etish tartibi Standartlashtirish bo'yicha davlat nazorati, xalqaro standartlashtirish. O'zbekistonda metrologiya, o'lchamlar birligini ta'minlash davlat tizimi, metrologik nazorat. O'zbekiston Respublikasi standartlashtirish va sifetni ta'minlash tizimi istiqbollari

13-mavzu. O'zbekiston Respublikasi sertifikatlashtirish milliy tizimi

Sertifikatlashtirish bo'yicha asosiy tushunchalar. O'zbekiston Respublikasi sertifikatlashtirish milliy tizimi, milliy idoralar va ularning vazifalari. Mahsulotlar sertifikatlayasi va uning nazorati. Sertifikatlangan mahsulotlar sifatini ta'minlash va boshqarish.

14-mavzu. Tovarlarining sifat ko'rsatkichlarini taminlash

Tovarlarining ishlab chikarilishini rejalashtirish. Tovarlarini ishlab iqarishdagi talablar. Tovarlarining sifat ko'rsatkichlarini sertifikatlashtirish soxasida ISO ning faoliyati.

15-mavzu. Tovarlarini sifat tizimini sertifikatlayalashniig o'tkazish boskicblari

Tovarlarini sifat ko'rsatkichlarini belgilovchi me'yoriy xujjatlar. Tovarlarini sertifikatlayalash jarayonida ularni rakobatbardoshligini taminlash. Tovarlarining raqobatbardoshligi. Tovarlarining raqobatdoshlik me'zonlari.

II. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarda magistrantlar IMO muhofazalash, patent olish uchun hujjatlarni rasmiylashtirish, mahsulotlarni sertifikatlash va litsenziyalash ko'nikmalarini o'rganadilar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsuya etiladi:

1. Intelektual mulk ob'ektlari (IMO) ni tasniflash
2. Patentshunoslikning asosiy tushunchalari va atamalari
3. Xalqaro patent tasnifining tuzilmasi
4. Qurilma uchun ixtiro formulasini tuzish
5. Usul uchun ixtiro formulasini tuzish
6. Referat tuzish
7. Qurilma uchun ixtiro tavsifini tuzish
8. Sanoat namunasining muhim belgilar tavsifini tuzish
9. Sanoat namunasining tavsifini tuzish
10. Patent tadqiqotlari o'tkazish
11. Tovar belgilarini ro'yxatdan o'tkazish
12. Patent berish haqidagi talabnomalarni rasmiylashtirish
13. Internet axborotlaridan foydalanish litsenziya savdosi to'g'risidagi tushunchaga ega bo'lish va litsenziya bitimlarining asosiy turlarini o'rganish

14. Sertifikatlashirish va litsenziyalash bo'yicha asosiy tushunchalar. Sertifikatlashirish turlarini o'rganish

15. Mahsulot va xizmat ko'rsatishni sertifikatlashirishga doir xujjatlarni rasmilashirish

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy mashg'ulotlarni bajarish orqali yanada boyitadilar. SHuningdek darslik va o'quv qo'llanmalar asosida magistrlar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, mavzular bo'yicha ko'rgazmali qurollar tayyorlash va boshqalar tavsiya etiladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Ta'lim tizimidagi o'zgarishlar ta'lim mazmuni bilan chambarchas bog'liq. Yangilanishlar talabalar o'qishini tashkil etishning yangi shakli va usullari haqida ham bosh qotirishni talab etadi. Shu ma'noda talabalar mustaqil ishlarini tashkil etish muhim shakliga emas, balki ta'lim jarayonining asosini tashkil etuvchi muhim qism bo'lishini taqozo etadi. Bularning barchasi ta'lim berish (olish)ning zamonaviy metodlarini egallashni, talabalarining ijodiy qobiliyatlarini o'stirishni har bir talabaning imkoniyat va salohiyatini e'tiborga olgan holda, guruh o'qishlaridan individual o'qishga o'tishni ko'zda tutadi. Shu nuqtai nazardan talabaning mustaqil topshiriqlarni o'z vaqtida dasturda belgilangan tartibda bajarishi, baholashda yuqori natijalarga erishishi fandan olgan bilimlarini hayotga tatbiq etishga oid qobiliyatini, ko'nikmasini va malakalarini shakllanishida asos bo'ladi.

Fan bo'yicha talabalar mustaqil ishining asosiy maqsadi — talabada o'quv ishlarini mustaqil bajarishda kerak bo'ladigan bilim, ko'nikma va malakalarning tashkil topishi va rivojlanishini ta'minlashdan iborat.

Talabalar mustaqil ishining vazifalari esa:

- mustaqil ishlarini bajarish uchun yangi ma'lumot qidirishga kerakli chora-tadbirlarni aniqlash;

- keng ko'lami axborot vositalaridan foydalanishni bilish, video, audio, tasvir, gipermatni ma'lumotlar haqida umumiy bilimlarga ega bo'lish xamda axborot texnologiyalaridan foydalangan holda multimediali maxsulotlarni ishlab chiqish ko'nikmasiga ega bo'lish;

- o'quv me'yoriy hujjatlar, ilmiy-uslubiy materiallar, elektron o'quv adabiyotlari va ma'lumotlar bazasi bilan ishlash;

- ishlab chiqilgan yechimni, g'oya yoki loyihani izohlash va himoya qilish ko'nikmalariga ega bo'lishdan iborat.

Magistr "Patentshunoslik, sertifikatlash va litsenziyalash" fanidan mustaqil ta'limni tashkil etishda fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

• **mavzular bo'yicha konspekt (referat, taqdimot) tayyorlash.**

Nazariy materialni puxta o'zlashtirishga yordam beruvchi bunday usul o'quv materialiga diqqatni ko'proq jalb etishga yordam beradi. Talaba konspekti turli nazorat ishlariga tayyorgarlik ishlarini osonlashtiradi, vaqtni tejaydi;

• **o'qitish va nazorat qilishning avtomatlashirilgan tizimlari bilan ishlash.** Talabalar ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar davomida olgan bilimlarini turli nazorat ishlariga tayyorgarlik ko'rishlari uchun tavsiya etilgan elektron manbalar, innovatsion dars loyihasi namunalarini, o'z-o'zini nazorat uchun test topshiriqlari va b.

• **fan bo'yicha qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash.** Mustaqil o'rganish uchun berilgan mavzular bo'yicha talabalar tavsiya etilgan asosiy adabiyotlardan tashqari qo'shimcha o'quv, ilmiy adabiyotlardan foydalanadilar. Bunda rus va horijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanish rag'batlantiriladi;

• **internet tarmog'idan foydalanish.** Fan mavzularini o'zlashtirish, mavzu bo'yicha internet manbalaridan ma'lumotlar yig'ish, ular bilan ishlash;

• mavzuga oid masalalar, keys-stadilar va o'quv loyihalarni ishlab chiqish va ishtirok etish;

• amaliyot turlariga asosan material yig'ish, amaliyotdagi mavjud muammolarning yechimini topish, hisobotlar tayyorlash;

• ilmiy seminar va anjumanlarga tezis va maqolalar tayyorlash va ishtirok etish;

• mavjud laboratoriya ishlarini takomillashtirish, masofaviy (distantion) ta'lim asosida mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha metodik ko'rsatmalar tayyorlash va h.k.

Uyga berilgan vazifalarni bajarish, yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yo'llarini aniqlash, internet tarmoqlaridan foydalanib, ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, ilmiy to'garak doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib, ilmiy maqola (tezis) va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalar darsda olgan bilimlarini chuqurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot olib boruvchi o'qituvchi tomonidan, konspektlarni va mavzuni o'zlashtirish darajasini tekshirish va baholash esa ma'ruza darslarini olib boruvchi o'qituvchi tomonidan har darsda amalga oshiriladi.

Mustaqil ishni tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatma va tavsiyalar, keys-stadi, vaziyatli masalalar to'plami ishlab chiqiladi. Unda talabalarga asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha amaliy topshiriq, keys-stadilar yechish uslubi va mustaqil ishlash uchun vazifalar belgilanadi.

Tavsiya etilgan mustaqil ish mavzulari

1. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik kodeksining intellektual mulkga oid bo'limi.

2. Intellektual mulk huquqi himoya qilish mexanizmini takomillashtirishda xalqaro shartnomalarning o'rni va ahamiyati.

<p>3. Respublikamizda intellektual mulk ob'yektlarini muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora tadbirlari.</p> <p>4. Xalqaro patent tasnifi va tizimlari.</p> <p>5. Yevropa va AQSh patent idorasi va huquqchiligi.</p> <p>6. O'zbekiston va MDH patent idorasi va huquqchiligi.</p> <p>7. Sertifikatlashda mahsulotlarni sifatini boshqarish bo'yicha Yevropa tashkiloti va uning vazifalari.</p> <p>8. Mahsulot sifatini ta'minlash tizimining xalqaro standartlari</p> <p>Talabalarining mustaqil ishi patent tadqiqotlari natijalari bo'yicha yoki ixtiro, sanoat namnasi, foydali model, mahsulot belgilariga talabnomalarni tuzish, sanoat namnasi, foydali model, mahsulot belgilariga talabnomalarni tuzish, mahsulot va xizmat ko'rsatishni sertifikatlashtirishga doir xujjatlarni rasmiylashtirish bo'yicha bajarilgan ishlar referat shaklida rasmiylashtiriladi va topshiriladi.</p> <p>Izoh* <i>ushbu mustaqil ish bo'yicha mas'ul ma'ruza olib boruvchi professor-o'qituvchi hisoblanadi. U mustaqil ishlarni o'z vaqtida talabalarga qog'oz yoki masofaviy (hemis tizimi orqali) shaklda yetkazadi va bajarilishini nazorat qiladi.</i></p> <p>Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha: bunda talaba xar bir amaliy mashg'ulotdan keyin o'tilgan mavzu doirasidagi berilgan topshiriq asosida mustaqil ish bajarishi, shuningdek, berilgan topshiriqlarni belgilangan muddatlarda fan o'qituvchisi nazoratidan o'tkazishi lozim.</p>	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Magistr bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intellektual mulk, sanoat mulki ob'yektlari va sertifikatlashni asosiy tushunchalarini, intellektual mulk ob'yektlarini muhofazalash, maxsulotni sertifikatlashtirishga oid me'yoriy-huquqiy xujjatlarning nazariy asoslarini tasavvur va bilimga ega bo'lish. • Ixtirolar, foydali modellar, sanoat namunalari va tovar belgilarini patentga layoqatligini, sertifikatlashtiriladigan maxsulotlar va xizmatlarni taxlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. • Intellektual mulk ob'yektlarini patentlashtirish va maxsulotlarni sertifikatlashga oid talabnomalarni rasmiylashtirishni va kerakli muhofoza xujjatlarni olish uchun tegishli muassasalar bilan olib borish matakalariga ega bo'lishi kerak. <p>- Ilmiy ish xulosalarini isbotlash va bayon qilish, magistrlik dissertatsiyasini tayyorlash, ilmiy jamoani faoliyatini tashkil etish, tadqiqotlarni o'tkazish jarayonlarini tashkil etish, ilmiy tadqiqotlarni loyixalash, ilmiy prognozlash, turli boshqariluvchi jarayonlarning matematik modellarini tuzish, empirik formulalarni chiqarish, funksional bog'lanishlarni topish, ilmiy tadqiqot natijalarini taqdimot qilish kompetensiyalariga ega bo'lishi lozim.</p>
<p>5. VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushoxada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini (testni) topshirishi kerak.</p>	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasining ixtirolar to'g'risidagi qonunlar: Metodik qo'llanma, 1996 yil. 2. Djumaxodjaev A.Z. Patentshunoslik: Oliy o'quv yurtlari talabalar uchun darslik. Toshkent – "Mexnat", 2001 yil. 3. Qurbonov J.M. Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash. Samarqand 2019 y. 4. Salixov A., Baxromov A.Sh. Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash. O'quv qo'llanma. Toshkent:-TDIU, 2010 yil. 272 b. <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Qurbonov A.A. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish. T.: Yangi yo'l-poligraf servis, 2007 yil. 6. Shokomilov Q. Patentshunoslik. Darslik. Toshkent:-TDU, 2003 yil. 200 b. <p>Axborot manbalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi 8. O'zbekiston Respublikasining Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida to'g'risidagi Qonuni 9. O'zbekiston Respublikasining "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonuni 10. O'zbekiston Respublikasining "Seleksiya yutuqlari to'g'risida"gi Qonuni 11. O'zbekiston Respublikasining "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi Qonuni 12. O'zbekiston Respublikasining "Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar bazalarining huquqiy himoyasi to'g'risida"gi Qonuni 13. O'zbekiston Respublikasining "Butunjahon intellektual mulk tashkilotining mualliflik huquqi bo'yicha Shartnomasiga (Jeneva, 1996 yil 20 dekabr) O'zbekiston Respublikasining qo'shilishi to'g'risida"gi Qonuni 14. O'zbekiston Respublikasining "Belgilarni xalqaro ro'yxatdan o'tkazish to'g'risidagi Madrid bitimini (Madrid, 1891-yil 14-aprel) denonsatsiya qilish
<p>4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <p>Amaliy mashg'ulotlarda interfaol o'qitish usullari qo'llaniladi. Bu usullar</p>	<p>9</p>

<p>haqida”gi Qonuni</p> <p>15. O'zbekiston Respublikasining Belgilarni xalqaro ro'yxatdan o'tkazish to'g'risidagi madrid bitimiga doir bayonnomaga (Madrid, 1989-yil 27-iyun) qo'shilishi haqidagi Qonuni</p> <p>16. O'zbekiston Respublikasining 2000-yil 1-iyunda Jenevada Diplomatik konferensiya tomonidan qabul qilingan Patent huquqi to'g'risidagi Shartnomaga qo'shilishi haqidagi Qonuni</p> <p>17. O'zbekiston Respublikasining 1968-yil 8-oktabrda Lokarnoda imzolangan sanoat namunalari xalqaro tasnifini ta'sis etish to'g'risidagi Lokarno Bitimiga qo'shilishi haqidagi Qonuni</p> <p>www.gov/uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali http://www.ziyounet.uz – Ta'lim portal www.patent.uz www.ima.uz www.patent.ru</p>	<p>7. Namangan muhandislik – qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p> <p>8. Fan/modul uchun mas'ullar: M.Abdullayev - NamMQI, «Kimyoviy texnologiya» kafedrası professori, q-h.f.n. B.Hayitov - NamMQI, «Kimyoviy texnologiya» kafedrası dotsenti, (PhD)</p> <p>9. Taqrizchilar: Ergashev O. K. – NamMTI, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, kimyo fanlari doktori. Turayev Z. – NamMQI, Kimyoviy texnologiya kafedrası professori, texnika fanlari doktori..</p>
---	---